

Elena MOROI,
dr., conf. univ. UASM

The current restructuring of the world economy, the internationalization, regionalization and market globalization, the deepening of the economic integration influences considerably the positions of national economies, concrete enterprises, in comparison with others.

At the same time, considerably increase the interest and efforts of modern enterprise in getting beneficial effects both on the domestic and international markets. It is precisely competitive ability or competitiveness that is the cornerstone on which the economic power and economic strength of the economic agent is based in the conditions of a market economy, which, in fact, determines even its existence. Developing competitiveness, acquiring and maintaining competitive advantage, as well as the efficient use of the factors that influence it, becomes the main goal for all economic agents.

Keywords: *competitiveness, economic growth, gross domestic product, the value of industrial production, the value of agricultural production.*

Competitivitatea este o condiție primordială pentru fiecare economie în asigurarea unei dezvoltări durabile. În același timp, sub aspect teoretic, asupra conceptului de competitivitate nu s-a ajuns la un consens în abordare, din cauza complexității fenomenului în cauză. Totodată există o unanimitate referitor la ipoteza că competitivitatea unei economii poate fi sporită prin orientarea eforturilor spre asigurarea pe termen lung a unei dezvoltări sustenabile, ceea ce presupune în sensul cel mai general – un nivel înalt de viață al populației, respectiv un nivel înalt al veniturilor reale pe cap de locuitor și al productivității.

Termenul de competitivitate este o noțiune complexă și reprezintă caracteristica unității economice de a face față concurenței,

din partea altor entități producătoare de bunuri de pe o piață anumită. Competitivitatea este capacitatea entităților, sectoarelor, regiunilor, aflate în competiție internațională, de a asigura în mod susținut un venit relativ ridicat din valorificarea factorilor de producție precum și un venit superior din valorificarea forței de muncă.

Aspectul economic constă în dezvoltarea proceselor cărora le sunt caracteristice două direcții: – constituirea și consolidarea economiei naționale ca un tot întreg; – și procesele de dezvoltare a economiei ca un tip „de economie deschisă” restului lumii, fapt care mult timp a fost ignorat de sistemul centralizat. În pofida anumitor dereglări, economia națională în anii 2014-2016 deține un ritm mai stabilizat (tabelul1).

Tabelul 1. Dinamica creșterii economice în Republica Moldova

Indicatorii	Anii			Abaterea (+,-)	
	2014	2015	2016	2014	2015
Produsul intern brut, mil lei	112050	122563	135397	23347	12834
Formarea brută în capitalul fix, mil lei	28875	27802	30258	1383	2456
Valoarea producției industriale	35452,3	37706,6	39654,3	4202	1947,7
Valoarea producției agricole, mil lei	27254	27193	30362	3108	3169
Rata de ocupare, %	39,6	40,3	40,8	1,2	0,5
Ponderea exportului în PIB, %	66,62	61,21	59,16	-7,46	-2,05

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova

În perioada analizată Republica Moldova înregistrează o creștere pentru unii indicatori macroeconomici. Astfel, în anul 2016 produsul intern brut s-a majorat cu 20,84% față de anul 2014 și cu 10,47% față de anul 2015.

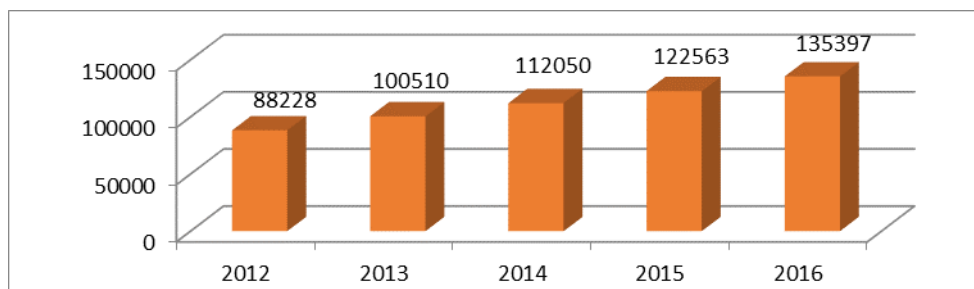

Figura 1. Dinamica produsului intern brut în Republica Moldova, mil. lei

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova.

În dinamică produsul intern brut în perioada analizată are o tendință de majorare, cauzată de creșterea numărului companiilor transnaționale și a volumului investițiilor străine directe. În anul 2016, produsul intern brut s-a majorat cu 53,46% față de anul 2012.

Majorarea volumului investițiilor străine au stimulat creșterea formării brute de capital fix în anul 2016 cu 4,79% față de anul 2014. Toate acestea au fost influențate de majorarea volumului producției industriale și agricole în perioada analizată cu 11,66% în anul de gestiune față de anul 2014.

În perioada analizată se înregistrează o tendință de micșorare a ponderii exportului în PIB. Reducerea cu 7,46% a ponderii exportului în PIB în anul 2016 față de anul 2014 denotă un nivel al competitivității economiei Republicii Moldova foarte scăzut. Această situație influențează negativ asupra

gradului de integrare a economiei Republicii Moldova în economia mondială.

Odată cu relansarea creșterii economice în Republica Moldova pe parcursul anilor 2011-2016, raportul dintre PIB per capita s-a majorat la 27,8% (figura 2).

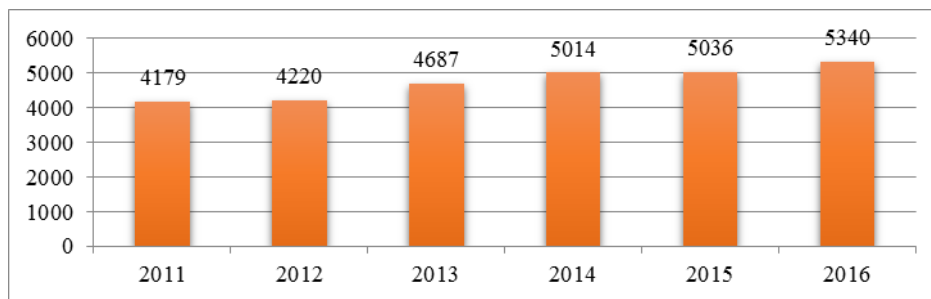

Figura 2. PIB per capita exprimat la Paritatea Puterii de Cumpărare, (USD)
Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova

Potrivit unui raport de stare a țării, realizat de „Expert-Grup” anul trecut, Republica Moldova are o economie mică și deschisă, cu dezechilibre structurale mari. În ultimii ani, potrivit raportului, aceasta a fost determinată, în principal, de către migrație și remitențe care au alimentat consumul, au combătut sărăcia și au atenuat presiunile pe piața forței de muncă. „Pe de altă parte, acestea au asigurat „zona de confort” a factorilor de decizie și nu au oferit stimulentele adecvate pentru a orienta economia spre creșterea durabilă.

Climatul de afaceri a rămas slab dezvoltat, creditele bancare – puține, iar investițiile – limitate. În consecință, un motor al economiei moldovenești –consumul

finanțat din remitențe – a funcționat bine, iar celălalt motor – exporturile susținute de investiții – a fost aproape nefuncțional. Așadar, nu este de mirare faptul că Republica Moldova înregistrează una dintre cele mai mici valori ale PIB-lui pe cap de locuitor în țările CSI și cea mai mică valoare a PIB-lui în Europa”. Această volatilitate puternică a fost determinată de o combinație de factori: situația economică dificilă din regiune, condițiile meteorologice nefavorabile și incertitudinea politică internă. Astfel, economia moldovenească are nevoie de o creștere economică robustă, pentru a fi în stare să valorifice potențialul său.

Consumul privat ridicat a fost unul dintre factorii fundamentali care au

contribuit la creșterea economică în perioada analizată (figura 3).

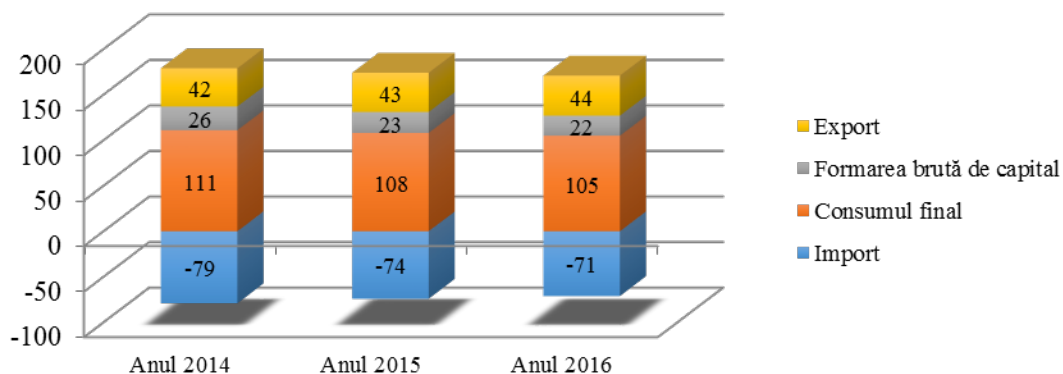

Figura 3.

Dezagregarea PIB după elemente de cheltuieli (%)

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova

Totuși, factorii care au susținut consumul privat au fost diferiți și creșterea salariilor nu în mod necesar a contribuit cel mai mult. Emigrația în Moldova a atins nivele cu totul ieșite din comun, plasând-o pe locul doi în lume după ponderea remitențelor în PIB (24,9% în 2016). Remitențele au alimentat consumul privat care a crescut direct proporțional și a depășit cu mult

valoarea PIB pe parcursul ultimilor ani.

Ponderea cea mai mare în structura produsului intern brut le revine serviciilor, care au tendință de creștere cu 51,73% în anul 2016 față de anul 2012. În concluzie putem afirma că produsul intern brut este format în mare parte din producerea bunurilor și prestarea serviciilor.

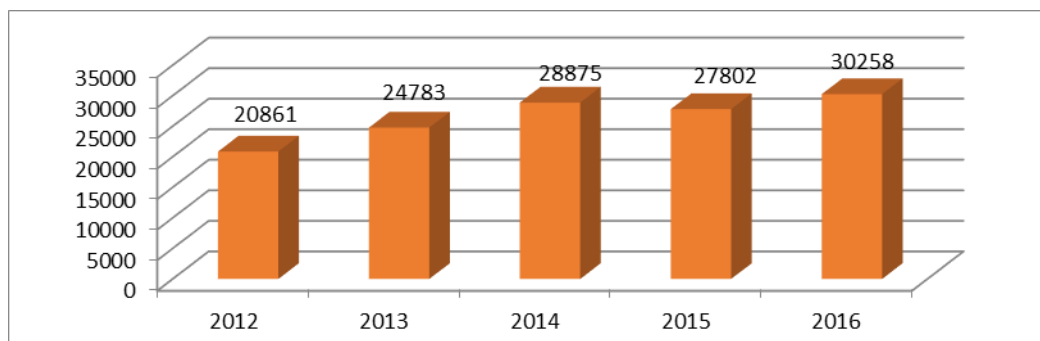

Figura 4. Dinamica formării brute de capital în Republica Moldova, mil. lei

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova

În perioada analizată formarea brută de capital a înregistrat o creștere în anul 2016 cu circa 45% mai mult față de anul 2012 și cu 8,8% față de anul 2015. Cauza principală fiind alocarea investițiilor străine în republică. Efectul pozitiv al acestei majorări constă în suplimentarea resurselor interne, contribuind astfel la reducerea deficitului între economiile interne și necesarul de investiții și în consecință la creșterea formării brute a capitalului fix. Ulterior se înregistrează treptat o creștere a investițiilor străine directe atrase concomitent cu o modificare a structurii acestora, astfel încât impactul

intrărilor de capital fix se manifestă din în ce mai puternic, datorate în opinia noastră, preocupării investitorilor străini pentru modernizarea activității și creșterea competitivității produselor.

Restructurarea întreprinderilor industriale, precum și modalitatea în care a avut loc privatizarea, inclusiv a terenurilor agricole în perioada de tranziție a avut impact major asupra structurii economice. De la o economie puternic agrară Moldova a evoluat spre o economie bazată pe servicii, unde serviciile cu o valoare adăugată joasă au crescut mai puternic (figura 5).

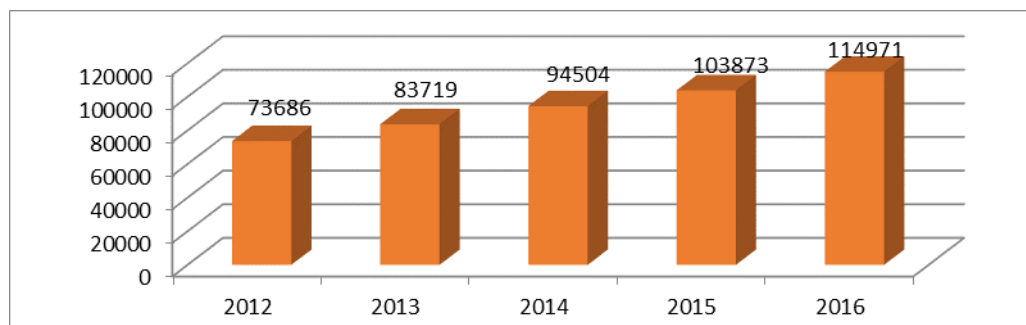

Figura 5. Dinamica Valorii Adăugate Brute în Republica Moldova, mil. lei
Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova

În Republica Moldova valoarea adăugată brută are o tendință de creștere de la 73,7 mlrd lei până la 115 mlrd lei în anul 2016. În structura valorii adăugate brute ponderea cea mai mare o dețin alte activități care au avut o contribuție importantă la formarea PIB-ului.

În dinamică produsul intern brut în perioada analizată are o tendință de majorare, cauzată de creșterea numărului compa-

niilor transnaționale și a volumului investițiilor străine directe. În anul 2016 produsul intern brut s-a majorat cu 10,47% față de anul 2015, iar față de anul 2012 cu 53,46% (figura 6).

În ceea ce privește industria, se poate constata că pierderea tradiționalelor piețe de desfacere au determinat declinul sectorului industrial în Republica Moldova, care deține 14 % din totalul valorii adăugate brute.

În ceea ce privește structura industriei există diferențe importante. Peste 49% din producția industriei prelucrătoare a Republicii Moldova este asigurată de industria alimentară și a băuturilor alcoolice, o contribuție majoră având producerea vinului. Astfel, valoarea adăugată în industrie este relativ joasă în Republica Moldova, cca. 7,7 mii USD per salariat în 2016 comparativ cu 30,3 mii USD în România. Fabricarea materialelor de construcții este a doua

ramură ca importanță pentru industria moldovenească. Recent a crescut și ponderea produselor textile și a îmbrăcăminteii în totalul producției industriale. Creșterea a fost relansată în mare măsură ca urmare a influxurilor de investiții străine directe, dar în majoritatea cazurilor este vorba de companii care activează pe baza unor contracte de procesare externă (lohn agreements).

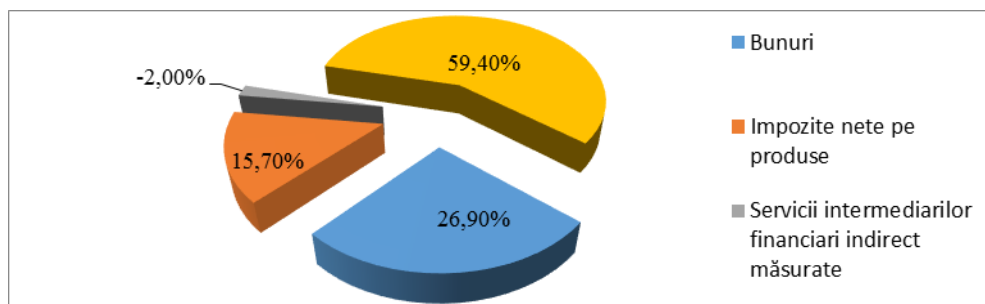

Figura 6. Analiza structurii produsului intern brut pe categorii de resurse în Republica Moldova în anul 2016

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova.

Tergiversarea și erorile admise în implementarea reformelor explică de ce pe parcursul tranziției agricultura Republicii Moldova a trecut prin una dintre cele mai acute recesiuni comparativ cu alte țări reformatoare. Producția globală agricolă în gospodăriile de toate categoriile (întreprinderile agricole, gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile populației) în anul 2016, conform estimărilor preliminare, a marcat 118,6% față de anul 2015.

Producția globală agricolă în anul 2016 a constituit în prețuri curente 30362 mil lei

sau 134,23% în comparație cu anul 2011. Majorarea producției globale agricole a fost generată de creșterea producției vegetale – cu 33,95 % și a producției animaliere – cu 38,14%.

Analiza impactului diferitor tipuri de producție asupra ritmului volumului fizic al producției agricole în anul 2016 față de anul 2015 indică, că o influență pozitivă mai semnificativă a avut creșterea producției de cereale și leguminoase boabe (cu 34,6%), floarea soarelui (cu 38,9%), fructe, nuci și pomușoare (cu 19,2%), cartofi (cu 35,0%), vite

și păsări (în masă vie) (cu 4,8%), legume (cu 12,1%), rapiță (de 2,7 ori), care a generat majorarea producției globale agricole, corespunzător, cu 8,1%, cu 4,5%, cu 1,5%, cu 1,0%, cu 0,9%, cu 0,8%, cu 0,7%.

Creșterea producției animaliere în gospodăriile de toate categoriile cu 3,1% a avut loc datorită majorării volumului producției de ouă cu 7,0% și producției de vite și păsări în masă vie cu 4,8%. Producția

de lapte s-a diminuat cu 0,8% în rezultatul micșorării efectivului mediu de vaci în întreprinderile agricole cu 10,1% și în gospodăriile populației - cu 1,9%.

În prezent, peste 86% din terenurile agricole aparțin sectorului privat. Cea mai mare parte din terenuri sunt prelucrate de gospodăriile țărănești. Acest segment de gospodării agricole determină în mare măsură evoluția din întregul sector agricol.

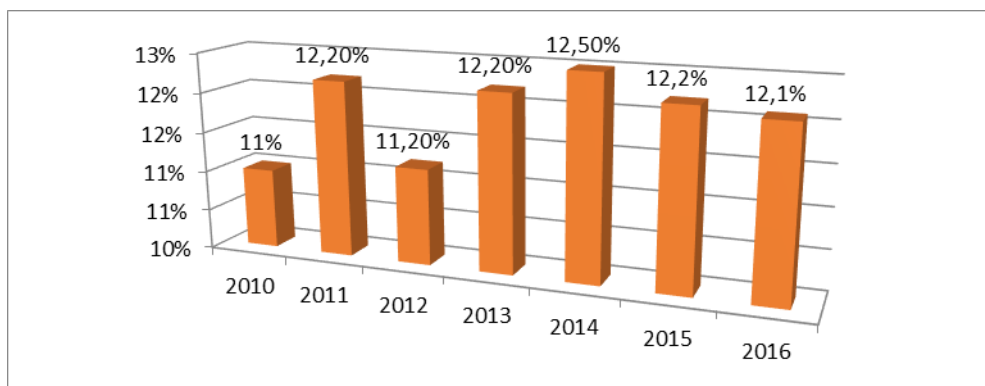

Figura 7. Ponderea agriculturii naționale în produsul intern brut

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova

Agricultura contribuie cu 12% la crearea Produsului Intern Brut, iar evoluțiile acestui sector în ultimii ani indică un curs ascendent al ponderii acesteia în dezvoltarea economică a țării. Contribuții pozitive la creșterea PIB, în anul 2016 față de anul 2015, a înregistrat agricultură, silvicultură și pescuit (+2,2%), cu o pondere de 12,2% la formarea PIB și cu o majorare a valorii adăugate brute (VAB) cu 18,2%.

Competitivitatea este acel reper pe care se bazează puterea și forța economică a agentului economic în condițiile unei economii de piață, ceea ce, de altfel, determină până și existența lui. Dezvoltarea competitivității, dobândirea și menținerea avantajului competitiv, precum și folosirea eficientă a factorilor care îl influențează, devine scopul principal spre care tind toți agenții economici.

Bibliografie:

1. Belostecinic, Gr., Chistruga, B., Iliadi, Ch., Guțu, C., Movilă, Ir., Baltag, Gr. Competitivitatea și creșterea economică în contextul economiei bazate pe cunoaștere, integrării regionale și europene. Program de Stat nr.1(32) martie 2014, pp. 11-16.
2. Chivriga Viorel, Enachi Diana, Gaibu Corina, Starea economică a R. Moldova: Diagnostic. Prognoze. Recomandări, Chișinău, IDIS Viitorul, 2015.
3. Constantin, Daniela-Luminița Cuantificarea competitivității teritoriale. Abordări exploratorii în spațiul internațional, Analiză și perspectivă economică, nr. 3, 2006.
4. Corețchi B., Sârbu O., Moroi E. Competitiveness analysis of the republic of Moldova by means of efficiency indicators of foreign trade with agricultural food products În: Lucrări științifice, Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară, București, 2014, pp. 89-99, 0,81c.a., PRINT ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952.